

В Україні відсутня класифікація ґрунтів за радононебезпечністю. За міжнародною класифікацією, досліджені ґрунти с. Ольшаниця можна віднести до ґрунтів з низьким вмістом радону у ґрунтовому повітрі ($< 50 \text{ кБк}\cdot\text{м}^{-3}$) та низьким вмістом ^{226}Ra ($< 50 \text{ Бк}\cdot\text{кг}^{-1}$), який є материнським радіонуклідом щодо радону-222. Тобто досліджені ґрунти є радонобезпечними. У той же час, у даному регіоні спостерігаються будинки з високими активностями радону-222.

За результатами досліджень у с. Ольшаниця Рокитнянського району Київської області встановлено, що на формування високих рівнів радону у повітрі приміщень можуть впливати об'ємно-планувальні рішення будівель, наприклад, наглухо зачинені вікна, наявність щілин у підлозі, відсутність вентиляційних отворів у фундаменті тощо.

Для будівель, де зафіксовано перевищення гігієнічного нормативу щодо радону-222, можна рекомендувати протирадонові заходи, спрямовані на коректування їх об'ємно-планувальних характеристик.

СТАН ДОЗОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ВІД РІЗНИХ ДЖЕРЕЛ ВИПРОМІНЮВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Куцак А.В., Севальнев А.І., Костенецький М.І.*

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя

*ДУ «Запорізький обласний лабораторний Центр СЕС України», м. Запоріжжя

За даними Наукового комітету ООН з дії атомної радіації середньосвітова річна доза опромінення людини від усіх чинників складає $5,2 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$ (НКДАР, 2000, 2006). При цьому природна компонента з урахуванням техногенно-підсиленого фону вносить в сумарну дозу $4,2 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$, а в ній основною складовою є радон-222 – $1,5 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$. В Україні сумарна доза опромінення населення трохи більша і складає $5,9 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$ (Павленко Т.О., 2010), а внесок природної складової з врахуванням техногенно-підсиленого фону значно вище і досягає $5,1 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$.

Частка радону-222 в ній складає $2,4 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$. В зв'язку з цим дуже важливо мати інформацію про основні чинники опромінення населення в окремих регіонах для розробки заходів щодо їх зниження. Особливо ця проблема актуальна для Запорізької області, де розташована найбільша в Європі Запорізька АЕС та висока природна радіаційна складова за рахунок виходу скелястих порід урану та торію.

Мета роботи - оцінка доз опромінення населення Запорізької області за рахунок основних джерел випромінювання та наукове обґрунтування шляхів зменшення дозових навантажень населення і радіаційних ризиків.

Методи досліджень: спектрометричні, радіохімічні, дозиметричні, метод пасивної трекової радонометрії, аналітичні, математично-статистичні.

Отримані результати. Визначено, що у Запорізькій області сумарна річна доза опромінення населення за рахунок усіх чинників склала $5,4 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$, при цьому основний внесок дає радон-222 – $3,3 \text{ мЗв}$ та медичне опромінення – $0,9 \text{ мЗв}$. Сумарна середньорічна ефективна доза опромінення населення від основних джерел природнього походження сягає $4,3 \text{ мЗв}$, що перевищує середньосвітовий показник майже в 1,8 разів і на 19,4 % більше за середньоукраїнський. Найбільший вклад в цю дозу вносить радон-222 – 76%.

Визначено, що рівень радону-222 в повітрі приміщень житлових будинків коливається від 37 до $112 \text{ Бк}\cdot\text{м}^{-3}$. Відсоток перевищень нормативу, згідно НРБУ для житлових приміщень ($100 \text{ Бк}\cdot\text{м}^{-3}$), становить від 8% до 62% в залежності від району. Визначено, що в середньому 24 % будівель області не відповідають вимогам нормативу. Встановлено, що середньозважена ефективна доза опромінення склала $3,3 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$, на рівні окремих районів цей показник варіює від 2 до $5,4 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$.

Установлено, що найбільш вагомими в радіаційному відношенні є річкова риба, м'ясо, найменш – хліб, вода. При цьому, якщо в 1987 році вміст ^{137}Cs приблизно в 5–10 разів перевищував вміст ^{90}Sr , то перевищень вмісту ^{137}Cs від ^{90}Sr в останні роки в досліджуваних продуктах жодного разу не реєструвалось.

Встановлено, що дози опромінення населення за рахунок харчового раціону за 2010-2014 роки склали $0,0033\text{-}0,0038 \text{ мЗв}$ (в середньому $0,0035 \text{ мЗв}$), що в 21,1 разів

менше, ніж в 1987 році; річні колективні ефективні дози опромінення за 5 років склали 6,57-6,71 мЗв (в середньому 6,37 мЗв), в 23,9 разів менше, в порівнянні з 1987 р.

В проаналізований період негативні наслідки для населення Запорізької області від опромінення за рахунок харчового раціону є вкрай незначними і можуть бути маркерами рівня радіоактивного забруднення території Запорізької області радіонуклідами Чорнобильського походження.

Показано, що другим за величиною вклад в опромінення населення Запорізької області вносять медичні процедури. Установлено, що усереднена доза опромінення населення за рахунок рентгенодіагностичних процедур за 5 років склала 0,92 мЗв на одну людину на рік, що перевищує середньосвітовий показник майже в 2 рази і на 20% більше за середньоукраїнський. Більше 50 % цієї дози населення отримує за рахунок рентгенографічного методу дослідження. При цьому основну долю в сумарній дозі опромінення складає рентгенографія 0,44-0,52 мЗв, на другому місці флюорографія – 0,21-0,27 мЗв, на третьому – рентгенівська комп'ютерна томографія – 0,124 мЗв на 1 людину, яка зросла в 2,6 разів.

Вперше визначено, що в обстежених дошкільних навчальних закладах (ДНЗ) Запорізької області середньгеометричне значення ЕРОА радону-222 складає $167 \text{ Бк}\cdot\text{м}^{-3}$ при діапазоні значень 45 – $695 \text{ Бк}\cdot\text{м}^{-3}$. Встановлено, що з усієї кількості вимірювань тільки 3 вимірювання (1,2 %) не перевищили рівнів обов'язкових дій для ДНЗ, згідно НРБУ-97 ($50 \text{ Бк}\cdot\text{м}^{-3}$). Середньозважена величина ефективної дози опромінення дітей за рахунок радону-222 в повітрі приміщень ДНЗ становить $5,8 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$, в діапазоні від 3,3 до $11,5 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$. Установлено, що сумарна доза опромінення дітей за рахунок радону-222 з урахуванням часу перебування в житлових приміщеннях та в приміщеннях дитячих садків лежить в діапазоні від 4 до $10 \text{ мЗв}\cdot\text{рік}^{-1}$, що потребує впровадження протирадіаційних заходів. Визначено, що колективна доза для дітей в ДНЗ Запорізької області складає $147,8 \text{ люд}\cdot\text{Зв}$ у рік. Встановлено, що радіаційні ризики опромінення радоном дітей у ДНЗ складають, з урахуванням коефіцієнта ризику НРБУ-97 ($k_R=7,3\cdot 10^{-2} \text{ Зв}^{-1}$) 11 випадків онкозахворюваності у рік на 25 тис 490 дітей або, з урахуванням коефіцієнта

Публікації 115 МКРЗ ($k_R=9,0 \cdot 10^{-2} \text{ Зв}^{-1}$), – 13 випадків онкозахворюваності у рік на 25 тис 490 дітей.

Одним з методів управління ризиками опромінення населення від різних джерел є розробка органами самоврядування регіональних програм. Для отримання інформації щодо рівнів і структури доз опромінення необхідно мати методичні документи, в яких викладені основи методології проведення контролю за радіоактивністю об'єктів навколишнього середовища, а також визначені періодичність та кількість цих досліджень. За результатами роботи підготовлено ряд нормативних документів: методичні рекомендації, інформаційно-методичний лист, комплекс протирадонових заходів.

О ВЛИЯНИИ ЗАПОРОВЖСКОЙ АЭС НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ

Терехов Р.Л., Грибиненко Г.Т., Тулушев Е.А., Кравец В.М.*

Запорожский областной лабораторный центр МОЗ Украины, г.Запорожье,

* Запорожская атомная электростанция. г. Энергодар

В 1979 году началось строительство Запорожской АЭС. В течение 1984-1987 годов были введены в эксплуатацию четыре энергоблока. В августе 1989 года был запущен энергоблок № 5, а шестой – лишь в 1995 году. С момента ввода шестого блока Запорожская атомная станция стала крупнейшей атомной станцией в Европе.

До начала строительства были проведены исследования факторов окружающей среды на месте строительства и 30 -км зоне, так называемый нулевой фон.

Содержание ^{90}Sr в поверхностном слое почвы в 2015 году в среднем в санитарно-защитной зоне (СЗЗ) составило $1,26\text{E}-01 \text{ кБк/м}^2$, количество ^{137}Cs $-1,92\text{E}-01 \text{ кБк/м}^2$. В СЗЗ 10км среднее содержание ^{90}Sr составило $6,26\text{E}-02 \text{ кБк/м}^2$ и ^{137}Cs $-1,68\text{E}-01 \text{ кБк/м}^2$. Среднее значение в зоне 10-20км составило ^{90}Sr $4,38\text{E}-02 \text{ кБк/м}^2$, и ^{137}Cs $-1,07\text{E}-01 \text{ кБк/м}^2$.

На контрольном посту среднее содержание ^{90}Sr составило $3,80\text{E}-02 \text{ кБк/м}^2$, и ^{137}Cs $-1,00\text{E}-01 \text{ кБк/м}^2$.